

Péterke maradjon gyermek

Nézd csak azt a szegény apróságot... szörnyű! Szigorított fegyházzal büntetném az ilyen szülőket, akik gyermekükhez csodáitnak egy tucat ismerőst és kapacitálják szegény védtelen kicsikét, hogy szórakoztassa őket... tapsoljon, vagy mondjon szépen „pá”-t.

Sohasem engedném, hogy Péterkém produkálja magát, nincs annál szomorúbb és komikusabb. Egy gyermek maradjon gyermek, nem igaz? Egyen, aludjon, sétáljon... minden „egyéni kényelgés” csak kényszer. Hiszen van idő mindenre. Péterkét direkt butának neveltem, nem szégyellem bevallani, hogy semmire sem tanítottam, sőt... elfojtottam benne az ambíciót: például úgy szeret tapsolni! — s hogy tud már. Perfektül tapsol! Nézd csak az Isten-ért, hogy veri össze azt a két püfök, ügyes kezét, hát nem ennyival? Gyorsan Böske — most — most nézd! Tapsolj még egyszer Böske néniem, no mit szólsz hozzá? Édes, szencziós, mi?

Nem, Péterkém igazán nem csinál semmi jót. Mirevaló az? Egy ilyen pályasgyerekeknek legjobb... jelzem, nevetnem kell, ha erre a kis ódisra nézek s azt mondom rá, hogy „pótyás”. Képzeld, ez a kölyök már mensendickelt! De egész magától, becsületszavammal! Már 6 heles korában fürdés után váratlanul megcsinálta a nagyhidat — és azután lassan, szinte ösztönösen (mert én igazán nem befolyásoltam) más módszert választott és átért a mensendickre.

No most aludj Péterke, aludjál, így szépen, áááá — áá — aludj — sssssssss, egy, kettő (mire tízet számolok aludni fog, mindjárt meglátja Fiam, már próbára tettem!) sssssssss ez nem kell aludni, magától elalszik, ááááá, sssssss — egy, kettőtől — hááááá, (mi már hunyja le a szemét, ááááá). Maga azt mondja édes Fiam, hogy számolás nélkül is behunyja, mert már reggel óta nem aludt és majd leragad a szeme. Dehogy! Ő így adja tudomra, hogy érdeklik a számok, hogy reagál rá, vagyis elalszik, ért? ezzel jelzi, hogy ő élvez, csak számoljak tovább, mint a koncerteken szoktak a legmagasabb műveltségűk, mikor a zene már kavargó velük fejtől valahová és eloldódik mindentől, ami anyagszerű — Jó, jó csak ne szavaljál, azt mondja Maga, ne bolondítsam a gyereket és főképpen ne tanítsam semmire. Hisz én tudom, hogy a gyermeki lélek legmélyén nem él valami ősi sóvárgás a görög hangsúlyok és az algebrai műveletek után — ám-bár nem lehet tudni! Lehetéges... (hiszen ez csak feltételezés ugye?) hogy speciel ebben az esetben nekem máris hozzá kell kezdenem, hogy bizonyos energiákat felszabadítsak, melyek a tudat alatt — mi nevet ezen Fiam? Hogy én azt hiszem „minden újszülöttnél lepecsételve nyugszik a pisztráng-erés rejtejt raffinementje és a tatárjárás dátuma!” Hja, ha Maga ilyen Apa! Akkor hiába magyarázom, hogy nekem nem lehet valami sablon szerint felnevelni Péterkét, úgy ahogy más ezer, meg millió gyereket nevelnek! — végtére is minden emberben sokféle funkciók buznognak s ezeket sajátos formában kell kialakítani s különböző célokra nevelni. Péterke például hallatlanul muzsikális! Hát nem kell nekem már most kihozni belőle, amennyire lehet, ezt a zenei adottságot? — de hogy akarok én csodagyereket belőle, hisz mondom, hogy minden részem az elfojtott szülőké, akik mindenáron valami extrát akarnak a gyermekükből s agyongyagfadják ostoba hüszágból. Valahogy ma minden anya csodagyereket szül: ezt haladéktalanul be kéne tiltani, ezt a tultermelést zsenikben.

Péterkét nem tanítom semmire.

Csak azért se. Maradjon ő gyermek. Azok a talentumok, amik benne vannak, végtére minden gyermekben — illetve, ha nem is mindenkiben, de biztos minden ezredikben, vagy mondjuk minden tizedikben megvannak: egy kis sporthajlam, matematikai készség, muzikalitás; hisz ez nem olyan különleges egy 10 hónapos gyereknek.

Éppen azért nem is szeretek róla beszélni. A gyermek fejlődjön magától, ez az elvem, nem is kell észrevenni.

Beszélgj valamit édesem! Csak magadról, persze, hisz úgy érdekel. Hogy vagyok, mit csináltok? Kész az új ruhád? Ízé... nagyon szép lehet... mond csak... mit is akarom kérdezni? Ja igen! Láttad már Péterkét? Ma jó napja van. Most... most nézd, hogy intget, mit szólsz hozzá?

Láttál már ilyen gyereket? De őszintén...
P. Palotai Boris.

REMÉNYI GÖMÖRBE

A híres hegedűs születésének centennáriuma

A tragikus véget ért globetrotter „Vojnich Oszkár dr. az 1894. évben Budapesttől Sittkái” cím alatt közzétett utóirásában elbeszéli, hogy Salt-Lake Cityt, a mormonok fővárosát meglátogatva, a hatalmas koncertterem (Tabernaclum) vendéglőjébe az 1888. évről beírva találta a Reményi Ede nevét. Ez is mutatja, hol mindenütt megfordult művészi körutjai közben Reményi, akire igazán ráillik a mondás: „Művész hazája széles a világ”. De az egész világon kevés vidékhez fűzték a híres művészt becsesebb emlékek, mint a régi Gömör-Kishontvármegyéhez. Ezeknek az emlékeknek a föllevenítése most aktuálissá vált, mert ezévi december 8-án ünnepelték meg Miskolcon a Reményi születésének 100-ik évfordulóját.

Reményi gyermekkorát szülővárosában, Egerben, majd Miskolcon töltötte. Édesatyja az egri káptalanánál volt főerdész. Hasonló állást vállalt később a nyitrai püspökségnél és Nyitra-Ujfaluban lakott, ahol Jeszenák János bárónak, a szabadságharc vértanújának szép kastélya volt. Reményi Ede gyakran följárta a kastélyba és a csodagyermek művészi hegedűjátékát örömmel hallgatta a háziur két kisleánya, kik közül az egyik Eszterházy István grófhhoz, a másik Gömörbe, Dráskóczy Gyulához ment nőül.

Reményi a szabadságharcban Görgey segédcsapata volt és művészeti gyönyörködte a fővezért és táborparancsot. A szabadságharc leverése után, mint emigráns, Amerikában és Angliában tartózkodott. A múlt század ötvenes éveinek végén Viktória királynő udvari zenekarának első hegedűse lett. Míg ő az udvarnál Londonban, vagy Windsorban időzött, vele kivándorolt nővérei: Róza és Katinika édesanyjukkal a La Manche csatornában fekvő Guernsey szigeten laktak, ahol egész emigránskolónia volt. Reményiék jóbarátságban állottak Teleky Sándor gróffal és a III. Napoleon államcsínyje után odamegytél Hugo Viktornak. A világhírű költő különösen kedvelte a kis Reményi Katinikát.

Reményi 1860-ban amnesztiát kapott a császártól és azon év elején már Magyarországon találjuk, ahol népszerűsége, melyet művészetén kívül a magyar zene lelkesítő hatásának is köszönhetett, folyton emelkedett. Pesti hangversenyei után, áprilisban megkezdte a vidéken művészi körutait. Legelőbb a családja régi lakóhelyét, Miskolcot, aztán szülővárosát, Egert s a többi városokat vette sorra. Rimaszombatba a losonci hangverseny után, 1860 szeptember 15-én érkezett.

Reményi gömöri látogatásairól Kálniczky Géza táblalábról a Tompa Mihály születése 100-ik évfordulójának megünneplésekor tartott fölvételében közölt nagyértékű adatokat. (Tompa és Reményi. Pintér Jenő Irodalomtörténet című folyóirata. 1918 március-június füzete. 155—163. lapok.) Ugyancsak ő tette közzé a Kassai Napló 1920-ik évfolyamában a híres hegedűművészre vonatkozó cikksorozat kapcsán a Reményi Ede fivérének, Józsefnek a művészi körutakról vezetett naplóját. Ezek az adatok szolgálnak leginkább a jelen cikk alapjául.

Reményi fivereit: Károlyt és Józsefet, továbbá Beale angol zongoraművészt, aki Reményi hegedűjátékát a hangversenyeken kísérte, a város előkelő férfiai és hölgyeiből alakított küldöttség fogadta a szabadkai puszánál, a szintén kivonult cigánybanda a Rákóczi-indulót huzta. A művész Rimaszombatban Miklovics Ferenc ügyvéd Róza-uccai házában szállott meg. Este a dalárda kereste föl, előadva a szebbnél-szebb énekszámokat, a cigánybanda pedig éjjeli zenét adott a ritka vendégnek. Másnap Reményi még nagyobb tisztesség érte. Szépláky Lajoséktól, ahol szállva voltak, Tompa Mihály és neje, Söldos Emilia jöttek el őt meglátogatni. Tompa és Reményi igen megbarátkoztak és szövetséget kötöttek, hogy a Tompa által szerzett dalokat Reményi fogja megzenésíteni. Tompa ez alkalommal a versei közé föl nem vett következő emléksorokat írta a hegedűművész albumába:

„Huzzad, huzzad...!
De vidulást és felejtést
Ne adj nekünk e hangokban
Hogy bánkodjunk, emlékezzünk:
Sebünk, szívünk fájjon jobban!
A but, ezt a terhes felhőt
Bívdó dalod szét ne izzé...!
De rendítő zengelmében
Még olajat önts a tüzre.
Huzzad, huzzad...!”

A kis vers szilaj üteme jellemzi az akkori idők közhangulatát.

1860 szeptember 16-án este tartotta a Három Rózsán Reményi hangversenyét, melyre vonatkozóan kijelentette, hogy Pestet és Kolozsvárt kivéve, sebb közönsége még nem

Siessen

előfizetni a

Képes Hétre

Mit ér a kincs ha egészség nincs?

Miután elkészítette üzleti mérlegét, nem gondol arra, hogy egészségi állapotáról is mérleget kell készítenie?

A szívével nincsen semmi baj?

És köszvény,

cukor baj nem bántja?

Poděbrady-fürdő

mely ezekre a betegségekre specializálta magát, télen át is nyitva van. Minden kényelemmel berendezett Kurhotel-szálló.

Kérjen magyar prospektust a fürdőigazgatóságtól.

61

hanvai tartózkodásom emlékéül. 1862 szept. 26. Reményi Ede.

Reményi 1866-ban is volt Gömörben s augusztus 19-én Rimaszombatban hangversenyt adott, a következő Szent István-napján az egyházi mise alatt hegedült az ottani katolikus templomban; de hogy ez alkalommal meglátogatta-e barátját, Tompát, arra nézve biztos adat nincs.

Tompa és Reményi az 1860-as évek elején élénk levelezésben állottak egymással, mely főleg a Tompa dalai megzenésítése körül forogott. Lévy József megállapította, hogy Tompa az összes költeményei közé a „Búdosom a kerek földön” kezdetűtől a „Bánfalu torony gombja” kezdetűig I—XIII. sz. alatt fölvetett népdalokat küldte meg Reményinek.

Ez a népdalokra szerzett dallamokat körutjain játszotta is, de csak egy maradt fenn a Rózsavölgyi és Társas 1863-iki kiadásában kötetkező cím alatt: „Szász Károly barátomnak. Gyilkos fenék malom volna, ha volna. Népdal Tompa Mihálytól. Eredeti zenéjét szerző Reményi Ede.”

Reményi Katalin Jankovich Béláné késői aggodorban sem tudta elfelejteni azt a rendkívüli hatást, melyet fivére a bánatos zenével Budán az 1864-ben párban megölt Reviczky Szevér író síremlékére rendezett hangversenyen, a közönségre gyakorolt.

Megemlítést érdemel még a Reményi által Tompához írt levelek megörzészének története. Tompa halála után özvegye Putnokra költözött és itt a férje jóbarátjának, Farkas Imre református lelkésznek fia, Farkas Gyula, mint fiatal ügyvéd volt a költő özvegyének jogi tanácsadója. Az önzetlen munkásság jutalmazásaképpen öz. Tompáné Farkas Gyulára hagyta férjének íróasztalát, melynek egyik fiókjában 25 darab Tompához írt levelet találtak. Közülük hatot Arany János írt Tompa Mihályhoz és ezeket Besseney Ferenc képviselő, a Budapesti Szemle 1892-iki évfolyamában közzétette, míg Reményinek öt levele és Harkason tréfából Tompának átadott egy névjegye, a költő születésének 100-ik évfordulója megünneplésekor Rimaszombatban 1917 szeptemberben tartott felolvasás alkalmából került nyilvánosságra. Az eredeti levelek a Farkas Gyula leányának Farkas Jolának, dr. Seress István putnoki ügyvéd nejeinek birtokában maradtak.

Reményi Edét családi kötelékek is fűzték Gömörkishont vármegyéhez. Fáy Antal emódi földbirtokos és ismert zeneszerző leányát, Gizellát vette nőül, ki nővére volt Fáy Barna szerkei földbirtokos neje. Még azután is, hogy az 1870-es évek végén Reményiék Párisba költöztek, felesége gyermekeivel, Adriennevel és Tiborral sokszor hónapokon át időzött Fáy Barna rokonszerető házában.

Reményi legkedvesebb nővérének, Katinának leánya, öz. Vécsey-Jankovich Luiza iróni Székeshérvárott lakik; míg a rokonok közül a csehszlovák köztársaságban él Farkas Ferenc vértpusztai földbirtokos, a Reményi Fanny fia, kinek leánya, Farkas Márta ismert hegedűművész. Farkas Ferenc nagy buzgalommal gyűjti a nagybátyjára vonatkozó emlékeket, miben segítségére van a Reményi Katinika unokája, Vécsey Zoltán, dr., a Prágai Magyar Hírlap szerkesztője.

Balogi

volt, mint Rimaszombatban. Különösen a „Repülj fecském ablakára” és „Ezt a kerek erdőt járom én” kezdetű dalok eljátszásával érte el a legnagyobb hatást a hangversenyen, melyet 200 terítéktől lakoma követett és nagy táncmulatság fejezett be, ahol Reményi ugyancsak járta a pártás és fölötös hölgyekkel a szép palotást. Az egykorú források kiemelik a Tompa Mihály fölköszöntőjének nagy hatását, mikor a hegedűművészt a lakomán üdvözölték.

Reményi Erdélyben tett körutja alkalmából Kézdivásárhelyen a csizmadiacéh csizmadiainak nevezte ki tisztelete jeléül. Rimaszombatban azonban magasabb kitüntetésben részesült, mert az ottani csizmadia céhmesterré választották és az erre vonatkozó díszoklevelet küldöttségileg adták át az új főnöknek. Az egykorú tudósítás megjegyzi: „Igy tehát már a szépművészetek e leghazafiasabb ágában egyéb tisztelet alig érhető, legfőkébb ha, miként ő maga mondta: újra valahol inasnak teszik.”

Reményinek Rimaszombatból történt távozásához érdekes epizód fűződik. Dráskóczy Gyuláné fölújította a hangversenyző művész a gyermekkorai ismeretséget és Dráskóczy Gyula őt és a család régi barátját, Tompa Mihályt, meghívta magához. Szeptember 17-én délután Dráskóczyékkel ezeknek harkási birtokára mentek Reményi és kísérei; Reményi Károlyt kivéve, ki Rozsnyóra utazott, hogy az ottani hangversenyt előkészítse. Az egykorú tudósítás szerint: „Többen a polgárok közül két mértőföldig kísérték Reményit s hazafias dalokat zengve valóban könnyeztek, midőn el kellett válniuk attól, ki kedves nemzeti dalait oly mély érzéssel, oly meghatóan önti át a szívébe.”

Dráskóczyéknek a Turóc völgyében Harkáson díszes parkban szép emeletes kastélyuk volt. Akkor élt még Dráskóczy Sámuel, a vármegye híres alispánja, aki 1843-ban szemel megromlása miatt díszes állásáról lemondani volt kénytelen. Később egészen megvakult. A Reményi hegedűjátéka földerítette szomorú életének alkonyát.

Másnap (1860 szeptember 18-án) Dráskóczyék Tompával, Reményivel és kísérelével két négyesfogaton bementek Tornaljára, ahol Hámos Antalnál (Hámos Antal berzette földbirtokos nagytatjánál) volt nagy ebéd, amelyen a környék földbirtokosai megjelentek. Tompát és Reményit nagyban ünnepelték és a híres művész hegedűjátékának felejthetetlen hatása alatt omlott szét a társaság. Tompa hazament a hanvai paróchiára, Reményi pedig kísérelével Rozsnyóra utazott.

Rozsnyón Reményi Schlosser Károly vendége volt és a következő nap (szeptember 19-én) kapta meg losonci polgárra és az ottani csizmadia céhmesterré történt kinevezését. A kaszinóban díszbédet adtak a művész tiszteletére és este a hangverseny méltóan kapcsolódott a Reményi diadalutjának sikeréhez. Reményi kísérelével 1860 szeptember 20-án az aargteleki barlangot nézte meg és itt a denevér egyik oszlopos csarnokát Reményi-teremnek nevezték el.

Rozsnyóról szeptember 21-én déltájban távoztak Dobsinára, hol a polgármester Gál János (Mezko Barnának, az Akácavirág Miskolcon lakó szerzőjének nagytatja) nagy szíveslátásban részesítette a ritka vendégeket. Igliog a város kocsiain vitette és Gömörmege határáig maga is elkísérte őket.

A Reményi Ede második gömöri látogatása jelentősen vetekedik az elsővel. Reményi 1862 szeptember vége felé vendége volt Vav Alajos bárónak Bannrévén. Akkor már Plotényi Nándor járt vele, hogy hegedűjátékát zongorán kísérje. Szeptember 26-án meglátogatták Tompát a hanvai paróchián. Ott ebédelték. A környékbeli földbirtokosok: Hanvay Károly és neje fiukkal, a később hanvai remlate néven ismert Hanvay Zoltánnal, ugyancsak Darvas Pál Hanváról; Molnár Viktor és neje Abafalváról; Fodor Ágostonék Lenártfalváról eljöttek, hogy Reményi művészi hegedűjátékát meghallgassák.

E látogatásra vonatkozik Tompának a jászói konventnél 50 évig elhelyezett Fekete könyvében 26. szám alatt foglalt következő adoma:

„Reményi nálam volt Hanván s gyönyörűen hegedült nem nagyszámú, de válogatott mindkét nemű vendégeimnek. Mikor legközelebbi ünnepélyességgel folyt a szózat, Pál ur odahallik szomszédjához s felhangon, a legnagyobb nyugalommal azt mondja: Jó legelője lesz az idén a borjunak.” (Budapesti Szemle, 1918 július. 93. lap.)

A Darvas Pál hanvai földbirtokosra vonatkozó ez a történet is mutatja, miért nem akarta Tompa, hogy az éafja följegyzéseket a kortársak elővassák.

A Tompa ebédjén résztvettek közül Plotényi Nándor (jelenleg Ungmegyében, Nagylázson birtokos) és Tompa fogadott lánya, öz. Csizy Jánosné Lévy Irén most is élnek. Az utóbbi Hanván megörizte Reményinek 1860-ban Barabás rajza után sokszorosított arcképét, melyen a következő sorok olvashatók: „Tompa Mihály legkedvesebb barátomnak